

PRICA O ZASLUZNOM NEIMARU

Rus koji je ulepsao Srbiju

Arhitekta Aleksandar Medvedev projektovao nekoliko najboljih zgrada u Nisu i Niskoj Banji i u vise drugih gradova u Srbiji

Ulici kraj koje su Gradjevinska skola i Arhitektonsko-gradjevinski fakultet u Nisu nedavno je dato ime Aleksandra Medvedeva. A malo je Nisljia koji o njemu nesto vise znaju, iako se radi o arhitekti neobicne sudbine, koji je u proslom veku najvise gradio i ulepsavao Nis. Neka od najboljih zdanja u nekoliko gradova, medju njima i zgrada niske Gradske skupstine, njegova su dela po kojima je u istoriji srpske arhitekture upisan kao jedan od najistaknutijih predstavnika stila "modern", kod nas avangardnog pravca u arhitekturi izmedju dva svetska rata.

Dug je i zaobilazan bio put koji je Aleksandra Medvedeva doveo u Nis. Rodjen 1900. godine u Melitopolju u carskoj Rusiji, pred viorom oktobarskih revolucionarnih zbivanja, kao gimnazijalac, bezi iz otadzbine, najpre u Tursku, pa u Bugarsku, da bi se, umesto nameravanog puta za Pariz, zaustavio u Beogradu. Tu 1929. godine završava arhitekturu na tadašnjem Tehnickom fakultetu. Posle diplomiranja radi na gradilistima u Beogradu, Banjaluci (Banska palata i Banski dvor), Bosanskoj Krupi, Jajcu...

U Nis je dosao 1935. godine i u njemu ostao do smrti 1984. Za pet- šest godina do pocetka Drugog svetskog rata, u svom projektantskom birou u Nisu projektovao je i realizovao, u ovom gradu i u drugim mestima, preko stotinu javnih i privatnih zgrada, palata i vila. A posle Drugog svetskog rata – jos toliko.

Sa djakonom – da, sa zandarmom – ne

Mladog arhitektu je u Nisu docekao iskusni, mnogo stariji kolega Julijan Djupon, takodje ruski emigrant. A vrata mu da se slobodno izrazava, sirom otvorio, posle neobicnog upoznavanja, Dragisa Cvetkovic kao predsednik Nisa, pa ministar za rad i socijalna pitanja i, na kraju, predsednik jugoslovenske vlade. Prvi put su se sreli u vreme kad je trebalo da se projektuje dogradnja zvonika Saborne crkve u Nisu. (Taj zvonik je preziveo i pozar u kojem je ovaj hram izgoreo pre tri godine). Cvetkovic je poslao zandara da dovede mladog arhitektu. Ali to je bilo vreme njegovog popodnevnog odmora, pa je Medvedev zandarma, koji je silom usao kod njega, isterao iz svoje kuce. Posto je arhitekta bio potreban, a i da se incident zataska, tadašnji niski vladika je Medvedevu poslao svoga djakona, s kojim je ovaj posao do crkve i tu imao prvi dogovor s Dragisom Cvetkovicem.

Tako je pocela njihova plodotvorna saradnja, ciji rezultat je nekoliko najboljih gradjevina. Medju njima i cuvna vila Dragise Cvetkovica u Niskoj Banji, podignuta 1939. po projektu Aleksandra Medvedeva, u kojoj u se odigrali mnogi znacajni istorijski susreti i dogadjaji uoci i tokom Drugog svetskog rata.

Zanimljivo je da je Aleksandar Medvedev za Dragisu Cvetkovica kao ministra za rad i socijalna pitanja kao prve vaznije projekte radio zgrade berzi rada, najpre u Nisu, pa u Krusevcu i Bajinoj Basti. Da je sacuvano onako kako je projektovano i izvedeno, zdanje berze u centru Nisa, na uglu Balkanske ulice i Keja Zivote Bosica, danas bi bilo pravi spomenik nekadasnje socijalne politike i zaposljavanja. U zgradi su bili funkcionalno uklopljeni prostori za higijenski i medicinski tretman onih koji traze posao, za njihov smestaj i ishranu, s kartotekom u podrumu i sa sluzbama zaposljavanja u prizemlju.

O gradnji je ostala prica: posto je zgrada podizana na obali Nisave, a temelji su joj ukopavani do tri metra u zemlju, vazno je bilo obezbedjivanje od vode, pa je arhitekta Medvedev danonocno

dezurao dok je betoniran podrum, da bi pazio da radnici postuju njegov zahtev da idu potpuno bosi kako ne bi ostetili izolaciju. Zahvaljujuci tome, u ovoj zgradi ni sada, kazu, nema vlage.

Gradska vlast u Segrtskom domu

Jos zanimljivija je sudbina drugog arhitektonskog ukrasa koji je projektant Medvedev ostavio u Nisu – zgrade sadasnje Gradske skustine.

Medvedev je 1939. godine dobio zadatak da projektuje Segrtski dom, s decjom ustanovom (obdanistem) i bibliotekom Gradjanske kasine. Opet na uglu ulica, opet s delimicno oblom fasadom, ali prvi put u Nisu ostavljajuci trotoar koji je i danas dovoljno širok, arhitekta Medvedev je, ocenjuju strucnjaci, u trospratnom objektu majstorski ukomponovao komforan smestaj za 180 segrta, ucionice za nastavu, gimnasticku salu, nastavnicke kancelarije, obdaniste i biblioteku, a u prizemlju ducane, restoran i kafanu, prvi put ispred nje ostavljajuci prostor za letnju bastu.

Projekat se gradskim vlastima toliko dopao da su od arhitekta trazili da ga promeni i prilagodi za potrebe Gradskog poglavarstva koje tada nije imalo dobar smestaj. Medvedev ispunjava zahtev i svoj projekatcini jos lepsim: ucionice pretvara u salu, sa balkonima za sednice (u njoj i sada zaseda niska Gradska skupstina), kabinete za predsednike i kancelarije za sluzbe, a u prizemlju ostavlja prodavnice i kafanu (gde se u Srbiji inace vodi politika). Posebno atraktivno, i u knjigama navodjeno kao kod nas najuspelije ostvarenje stila "modern", bila je fasada: sa zaobljenim ugaonim delom u staklu, sa gradskim satom (tek ovih dana je stari zamenjen elektronskim) na vertikali kojom je polukruzna horizontala preseccena, sa konzolama za zastave, krovom opsivenim limom, vratima od gvozdениh profila... O vrednosti dovoljno jasno govori to sto je ovo zdanje medju prvima u Nisu stavljeno pod zastitu kao spomenik kulture.

Do pocetka Drugog svetskog rata su, medjutim, izvedeni samo grubi radovi. Zgrada je završena tek 1948. i u nju se odmah uselio Gradski narodni odbor. Od tada su u toj, i s mnogih razglednica poznatoj, zgradi neprestano gradska vlada i Skupstina Nisa.

Nazalost, zbog potrebe gradske uprave, dogradjen je jos jedan sprat i kosi krov, pa je narusen prvobitni sklad celine. Ali, to je i dalje jedna od najzanimljivijih – svakako najposeccenija – starijih gradjevina u Nisu.

A nije jedini ukras grada, jer delo arhitekta Medvedeva je jos deset predratnih palata u Nisu i najatraktivnijih vila u Niskoj Banji.

Ovaj "niski Rus" ili "ruski Nislja" ostavio je izuzetno vredne i trajne arhitektonske i gradjevinske spomenike, pa je osnovano proglašen zaslužnim članom Udruženja arhitekata Srbije i zasluženo, u gradu kojem je najviše dao, dobio ulicu bas tamo gde se skoluju novi arhitekti i graditelji.

Porodicnu tradiciju (i supruga Ksenija je bila arhitekta) nastavlja sin Mihailo Medvedev, arhitekta u niskom Zavodu za urbanizam.

izvor: "Politika"